

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת תולדות

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות	לוח אור החיים
17:45	17:12	16:21*	י-ם
17:41	17:09	16:18	ת"א
17:40	17:08	16:17	חיפה
17:45	17:12	16:21	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 16:01

ימים אחדים לגאולה

אחד, וכל זה רוח הקודש גלויה של רבקה אימנו, א"כ גם ברוח הקודש היא צפתה את העתיד לבוא על עם ישראל, ובכדי להבין את כונתה נעשה חזרה קטנה על כל הסיפור.

רבקה אחר תפלות מרובות הרה ובבטנה הרה ובבטנה תאומים, בצר לה הולכת לדרוש את ה', ושם מגלים לה ששני אומות בבטנה, הם נולדים וגדלים ורבקה אוהבת את יעקב, יעקב קונה מעשו את הבכורה, וכאשר מגיע זמן הברכות רוצה עשו לרמותו ולקחת את הברכות, רבקה מצילה את יעקב מרשעות עשו ומאז עשו שונא את יעקב ורוצה להורגו, יעקב נשלח לארם ואחר שנים רבות נקרא לחזור אל הארץ, עשו עדיין רוצה להורגו אך ברגע האחרון אוהבו וחוזר בו משנאתו, כמסופר בפרשת וישלח.

עד כאן הידוע לנו מן התורה וכעת הנמשל לרמז בכל זה על העתיד לבוא עלינו [בקצרה, והמתבונן יעמיק בזה ויראה איך הפרטים מתאימים למציאות], רבקה יודעת שמגדלת את אומת ישראל הוא יעקב אבינו, אך האומות שונאות אותה בטענה שלקחנו מאיתם את הברכה, הכוללת בתוכה את הארץ הקדושה ארץ ישראל, והוא עשו הרשע, רבקה יודעת ששנאה זו לא תגמר מיד ועוד מחכות לה שנים רבות, ואומרת ליעקב שירד לגלות, ובזה מרמזת על ירידת עם ישראל לגלות, והיא נותנת שני סימנים ליעקב, דהיינו לעם ישראל מתי תסתיים הגלות, האחת ימים אחדים, והשניה כאשר היא תשלח ותקרא לו, ונראה לבאר שאלו שני זמנים של הגאולה, הראשונה היא גאולה בבחינת אחישנה, שעם ישראל חוזרים בתשובה, ולזה אין זמן מוגדר, וקורא לו רבקה ימים אחדים, כי הכל תלוי בנו, אם נקדים ונעשה תשובה נמהר ונצא מן הגלות, ואם לא נתאחר, וכמו שאמר המשיח לר' יהושע בן לוי, היום אם בקולו תשמעו, כל יום ראוי לכך, ואפשר אפילו ימים אחדים, אך אם לא זה יתפרש על יומו של רבקה"ה, שהוא אלף שנה כידוע, וא"כ ימים אחדים הינם אלפים שנה של הגלות, שהם גם יכולים להיות אלפים שנות ימות משיח (כמבואר בע"ז טו). ומכיון שהכל תלוי בנו, לכן כתוב קודם הזמן ואח"כ תשוב חמת אחיך דהיינו חמת הגוים מאיתנו.

והזמן השני הוא ושלחתי וקראתי, שהוא בחינת העת המיוחדת לביאת המשיח מאת ה' יתברך, והזמן הזה הוא כאשר מצידנו איננו שבים בתשובה והקב"ה שולח לנו את אליהו הנביא וקורא לנו מן הגלות, וזה בין אם ישראל חייבים או זכאים, ועל זמן הזה שהוא הזמן האחרון לביאת המשיח הקצוב וידוע לבוא יתברך בלבד, לא נתנה לו זמן, ואולם קודם לכן נאמר שחמת אחיך תשוב, ומשמע שאז בבוא זמן הגאולה כבר האומות לא ישנאו אותנו, ולאחר מכן יבוא משיח צדקנו. ובפועל מה שקורה שיעקב כאשר רוצה לחזור עדיין השנאה של האומות מפעפעת בתוכם והחושב שיצטרך להלחם עימם, אלא שכאשר מגיעה העת כבר השנאה הולכת לה והקב"ה משליט שלום בין כל העמים.

אחים יקרים למדנו רמז נפלא בפרשה, ויכולים אנו להקיש אותו למציאות העולם וחיינו, ונראה שהעולם עובר שינויים וללא ספק כולם הכנה לגאולתם של ישראל, ולכן עם ישראל בראש הכותרות בכל העולם, והמלחמה ושנאת האומות לקראת הסוף, וממש ניתן לומר שימינו שנותרו לנו בגלות הינם ימים אחדים באמת, בואו ונשתדל בתשובה ומעשים טובים ונמהר ביאתם, אכ"ר.

בסוף פרשתנו אחר שיעקב לקח את הברכות כראוי לו, עשו טוען שרימו אותו ועל כך שונא את יעקב ומבקש להורגו, רבקה קוראת ליעקב ומספרת לו על המזימה של עשו אחיו הרשע, ומצוה אותו: ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה. וישבך עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך. עד שוב אף אחיך מקד וישכח את אשר עשית לו ושלחתי ולקחתיך משם למה אשכל גם שניכם יום אחד (כ"ז מ"ג-מ"ה). לשם שכנוע היא מגייסת גם את הסכמתו של יצחק אבינו ומוציאה ממנו ברכה מיוחדת ליעקב בהליכתו לדרכו ללבן אחיה, ויעקב יוצא לדרך כמו שנקרא בפרשה הבאה.

והנה ישנם שני דברים שצריך לדקדק בפסוקים אלו, האחד שבתחילה אומרת ליעקב שישב ימים אחדים ויחזור, אח"כ אומרת לו שהיא תשלח ותיקח אותו משם, אם תיקח אותו א"כ אין צורך ליתן זמן. ועוד שרבקה חזרת פעמים על כך ששנאת עשו וכעסו ישוב וירגע, אלא שבפסוק הראשון בו הזכירה את הזמן של ימים אחדים היא אומרת זאת אחר הזמן. ובפסוק שאחריו היא אומרת תחילה שתשוב חמת עשו ורק אז ושלחתי ולקחתי משם.

וקודם שבאר ע"פ דרכנו צריך להבין לכמה זמן התכוונה רבקה באומרה ימים אחדים, הלא בודאי שאין הכונה כפשוטו מספר ימים, שהרי אף אחד לא עושה דרך כזו רחוקה מארץ לארץ בשביל כמה ימים, ואפילו בזמנינו בעידן המטוס וכ"ש בזמנם שהדרך אורכת ימים רבים. ומה גם שתלתה את שהותו של יעקב בזה שתשוב חמתו של עשו, ובימים אחדים בודאי כעס כזה גדול לא הולך, וא"כ בודאי הכונה למספר שנים, ובלשון התורה מצאנו שלשון ימים הכונה לשנה, וכמו שפירש רש"י (כ"ד נ"ה): ימים - שנה כמו (ויקרא כ"ה כ"ט) ימים תהיה גאולתו. וא"כ ימים אחדים היינו שנים אחדות, אלא שעדיין אין אנו יודעים כמה שנים.

ואמנם בפרשת ויצא (כ"ט כ') נאמר ויעבד יעקב בקרח לשבע שנים ויקחו בעיניו פגמים אחדים באהבתו אתה, ואמרו רבותינו (הובא ברש"י כ"ט י"ח) שהם הימים האחדים שאמרה לו אמו. ולפי זה אמו התכוונה לשבע שנים וקראה אותם ימים אחדים, אלא שבפועל אנו יודעים שיעקב חזר לארץ רק לאחר שלושים ושש שנים של גלות, ואת רבקה אמו אינו מספיק לראות שהיא מתה בעודו בדרכו לארץ, וכמו שמסופר בפרשת וישלח. ואם נאמר שזה היה מצידו של יעקב אבינו, אך מצד רבקה אימנו היא באמת התכוונה לשבע שנים. אין זה נכון, שהרי רבקה מסרה ליעקב סימן נוסף שידע מתי לחזור, שאמרה לו ושלחתי ולקחתיך משם, והוא מוכרח שאם לא כן מנין ידע יעקב שנגמרה שנאתו של עשו, ואנחנו יודעים שרבקה שלחה את דבורה מניקתה להביא את יעקב וזה היה בשנת חזרתו של יעקב לארץ, שכן בדרכו לארץ נתבשר בפטירת דבורה שהיתה בדרך להביאו, כמבואר ברש"י (ל"ה ח'), א"כ גם רבקה התכוונה באומרה ימים אחדים לשלושים ושש שנים האלה עד שחזר יעקב. אלא שגם על כך יש לתמוה, שהרי לא ראינו ששנאת עשו נרגעה, אדרבה כשומעו שיעקב חזר בא וארבע מאות איש עמו להלחם ביעקב, כמסופר בתחילת פרשת וישלח.

ונראה לפרש את כל הענין בדרך רמז, לעתיד לבוא על עם ישראל, שבודאי רבקה אימנו עיניה צופיות למרחוק, וכמו שידעה ברוח הקודש לומר ליעקב אבינו שעשו רוצה את הברכות, וכן לומר שעשו רוצה להורגו, ורומזת לו כמו כן על פטירת שניהם יעקב ועשו ביום

מחסות
לוח ניסן
מסכים דיגיטליים
למתי כמות ושיטות
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולרפואה שלימה לאורטל בת חנה ויעקב בן אסתר

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות ליום שבת (המשך, ההפטרות)

ותנחומין. [וכן כתבו התוספות לברא הסיימים שבסוף מגילה ובסוף כתובות ובסוף נדה ע"ש. ונראה עוד להוסיף שהרי ההפטרות הם מהנביאים המדברים מענין העתיד לבוא, ואנו רוצים להראות בטחוננו בה' יתברך שכולם יתקיימו, לכן אנו חותמים בפסוק שגואלנו הוא ה' צבאות והוא יקיים את כל אשר הבטיח לעמו ישראל, וכעין שפירש המלבי"ם ע"ש. וכן שתהיה הברכה של ההפטרות תמיד מעין החתימה של ההפטרות המדברת מקיום הנבואות לעם ישראל]. והגאון ר' אברהם אדאדי זצ"ל [בקונטרס אמר שומר (אות ס"א) שבסוף ספרו השומר אמת (עמ' קפ"ד בנדמ"ח)] כתב הטעם, שמכיון שהיו אומרים ההפטרות מפני הגזירה שלא יקראו בתורה, לכן תמיד היו מסיימים בבקשה שה' יגאלנו ואז תתבטל הגזירה, וגם לאחר שהתבטלה הגזירה לא פסקו מלאומרו מכיון שהוקבע לאומרו, כשם שלא פסקו מלומר את ההפטרות, והוא טעם נפלא.

קיד. ואמנם הגר"ח פלאג'י (בספר חיים ס' כ"ה אות כ"ה) כתב שלא לאומרו בכדי שלא להפסיק בין קריאת ההפטרות לברכות. [ובסוף שם כתב שהאריך בזה ברוח חיים (ס' קמ"ד אות א'), וגם בשו"ת לב חיים (ס' כ"ה אות כ"ה, דף ק"ה ראש ע"ד) כתב שפירש שיחזיתו ברוח חיים, אך מענין ברוח חיים יראה שלא פירש דבר רק כתב לאומרו כמו שצריך בלב חיים, וכנראה היה בדעתו לכתוב ולא כתב]. ובספר ילקוט יוסף (כרך א' ח"ד עמ' שני"א הערה ל"ו) הביא תשובה למרן הגר"ע יוסף זצ"ל שהשיב על דברי הרב פלאג'י והוכיח מדברי הפוסקים שאין בזה שום חשש. ושגם אין חשש מטעם שאסור לדלג מנביא לנביא (כמבואר במגילה כ"ד.) ובשו"ע (ס' קמ"ד סעי' א'), ואמנם כל זה כאשר ההפטרות אינה מספר ישעיה, אבל כאשר ההפטרות מישעיה, אין זה מדלג מנביא לנביא, ולכל הדעות מותר לאומרו, ובאמת שבהרבה פרשות מפטירים בישעיה שכך היא הקריאה בג' פרשות ראשונות של בראשית, וברוב ספר דברים, ובעוד כמה פרשות בתורה], שכל פסוק שנאמר לשבח וזמר אין בו חשש דילוג (כמבואר בתורה ד"ח א"ס כ' ובכה"ס ס' קמ"ד ס' ק"א). והוכיח מהרבה אחרונים שכך המנהג, ואין לבטלו.

קטו. כתב השבלי הלקט (ס' פ) בשם הגאונים שאין לסלק ספר הנביאים עד אחר הברכה, כדי שיראה ויברך על מה שהפטיר. והביאו הב"י (ס' פ"ד רפ"ד), והעיר עליו שאינו מוצא לו טעם. ולכן לא הביאו בשו"ע וגם הרמ"א לא הביאו, ומשמע שאינם סוברים כן להלכה. אולם המגן אברהם (שם ס"ק ו') הביאו וכתב שעוד כמה פוסקים הביאו דבר זה להלכה, ומשמע שפוסק כן, וכ"כ המשנ"ב (ס"ק א'). וגם אחרוני הספרדים הביאו והוא להלכה, [שכן כתב האמת ליעקב (דף ע"א אות ג'), ובספר לדוד אמת (ס' כ' אות י"ט), ובסדר בית עובד (שם אות ל"א), ובכה"ס (ס' רפ"ד אות ל"ד)]. וא"כ בזמנינו שאנו קוראים מתוך החומש יזהר שלא יסלק החומש עד שיגמר הברכות, ואולם נראה שאין חשש לסגור החומש וכמו שאנו סוגרים ספר ההפטרות, וכן סוגרים ספר התורה ורק לאחר מכן מברכים ברכה אחרונה, וזה כבודו של הספר שאחר שסיימנו לקרוא בו לסוגרו שלא ישאר פתוח סתם. [אולם אח"כ ראיתי שבספר שערי אפרים (שער ט' פתחי שערים אות כ"ב) כתב שלא יסגור החומש עד אחר הברכות, שאינו דומה לספר תורה, ששם הוא ניכר שהוא ספר תורה, משא"כ בחומש שהוא סגור שלא ניכר שמברך על ההפטרות, והוסיף שאם נכתב בקלף או אע"פ שהוא סגור הוא ניכר, ונשאר בע"ע. ולענ"כ כל דבריו אמת וצדק, וחילוקו בין חומש לס"ת וכן בין חומש לנביא הכתוב בקלף הוא נכון ומתקבל. אך מ"מ כבר ראינו שבעלי השו"ע לא הביאו דבר זה להלכה, ולכן לא נראה להחמיר בזה כל כך, ודי בזה שהחומש לפניו, ומ"מ מי שירצה יקפיד בכך שלא לסגור החומש, אם לא בשעת הצורך כגון שברכות ההפטרות כתובות בסוף החומש או בתחילתו].

קיא. ולכל הדעות אסור לדבר בזמן ההפטרות, או מפני שצריך לקרוא בעצמו או שצריך לשמוע ולצאת מפי הקורא, וכ"כ הב"י (ס' קמ"ו) בשם רבנו ירוחם (נתיב ב' סוף ח"א) וז"ל: אסור לספר כשהמפטיר קורא בנביא עד שישלים כמו בספר תורה, שאין המצוות תלוין בקוראים לבד אלא בכל המצויין שם, כך כתב הר"ם בתשובה. עכ"ל. וכ"פ בשו"ע (ס' קמ"ו סעי' ג'): אסור לספר כשהמפטיר קורא בנביא, עד שישלים כמו בס"ת. וכ"פ האחרונים. [עיי' בכף החיים (ספר, ס' קמ"ו אות י"ט) וכן כתב בספר חסד לאלפים (ס' קל"ה סוף הלכה כ"ה) שאסור לדבר עד שישלים המפטיר כמו בס"ת]. ומדברי רבנו האר"י הנזכרים בהלכה ק"ה וק"ח, נלמד שלא ידבר גם בעת שהמפטיר אומר ברכות אחרונות. [וכן כתב בספר חיים (ס' כ"ה אות ל"ד) בשם השומר אמת (ס' כ"ד אות י"ז) שאפילו אם גמר קריאת ההפטרות קודם המפטיר לא ידבר עד שישמע הברכות של ההפטרות. אולם המעין בהשומר אמת יראה שלא משמע כן, שהוא כתב בתחילה את החילוק של הלבוש, ומשמע שמותר לדבר בדברי תורה בעת אמירת המפטיר, ואח"כ כתב אבל בברכות צריך לכוין ואפילו בדברי תורה אסור. ומשמע שרק בברכות יכוין לשמוע, ולא בכל הקריאה, ובספר החיים חיבר את הדעות המצייכות לשמוע הקריאה עם דעת השומר אמת שצריך לשמוע הברכות וכתב שיקפידו מתחילת ההפטרות ועד סוף הברכות, ומ"מ כן נראה מדברי רבנו האר"י כמו שכתבנו].

קיב. ואולם האבודרהם (שחרית של שבת) כתב שאחד הטעמים שנקראת ההפטרות בשם זה, מלשון יפטירו בשפה, דהיינו מלשון פתחון פה, שאחר קריאת התורה הותר לדבר, ומשמע שמותר לדבר בשעה שהמפטיר קורא ההפטרות. ובספר הלבוש אחר שהביא טעם זה של האבודרהם כתב: ואין הכונה שמותר לפתוח בדברים בעלמא חלילה, שהרי ודאי כולם צריכים לשמוע ההפטרות, אלא כונתי שמותר לדבר בדבר הלכה, אם נפל לאחד קושיא בתוך הפרשה על איזה פסוק, שיכול לישא וליתן עם חברו, שזה בשעת קריאת הפרשה היה ג"כ אסור כדי לשמוע הקריאה מפי הש"ץ. [וכעין זה כתב באמת ליעקב (דף ע"א) שמה הותר הוא לדבר בדברי תורה אבל אסור לספר במילי דעלמא]. ולפי"ז מי שרוצה מותר ללמוד תורה באותה העת. ואמנם מדברי כל הפוסקים ורבנו האר"י והגר"א שהבאנו לא משמע כן. [ואולם האליה רבה (ס' קמ"ו ס"ק ז') הקשה על תירוץ הלבוש שאם כדבריו לא היה לשו"ע בס' קמ"ו לכתוב שאסור לדבר "כמו בספר תורה" וגם הפמ"ג (ס' רפ"ד משב"ז ס"ס"א) הביא דברי הלבוש והקשה עליו שממה שכתב השו"ע בס' קמ"ו לאסור לספר "כמו בספר תורה", משמע אפילו בדברי תורה אסור לספר כמו בספר תורה, ונשאר בצ"ע]. ולי הד"ל נראה לפרש דברי האבודרהם באופן שלא יסתרו דברי מהר"ם ורבנו ירוחם, שכונתו שנקרא הפטרות מפני שמותר לדבר אחר קריאת ההפטרות, ולא אחר קריאת התורה, ולכן נקראת הפטרות שהיא תשלום וסיום הקריאה לגמרי ואחריה מותר לדבר. ועוד אפשר לומר, שהותר לדבר אחר קריאת התורה עד שיתחילו ההפטרות, וכגון בשעה שגולל המפטיר ספר תורה, אבל מעת שהתחיל לברך ברכות ההפטרות אזניו צריכות להיות קשובות להפטרות וברכותיה.

קיג. מנהג הספרדים לומר בסיום כל הפטרות את הפסוק (ישעיה מ"ז ד') גואלנו ה' צבאות שמו קדוש ישראל, ונראה הטעם בכדי לסיים תמיד את ההפטרות בדבר טוב (וכ"כ בכה"ס ס' קמ"ד אות י"א), ובפרט בענין הגאולה שהיא נחמתנו האמיתית, וכמו שראינו בברכות (ל"א).

